

Aizsargjoslas / buferjoslas

ZSA lauksaimniecības eksperte Iveta Grudovska

17.02.2022.

Aizsargjoslu likums

- **7.pants. Virszemes ūdensobjektu aizsargjoslas**

(1) Virszemes ūdensobjektu aizsargjoslas nosaka ūdenstilpēm, ūdenstecēm un mākslīgiem ūdensobjektiem, lai samazinātu piesārņojuma negatīvo ietekmi uz ūdens ekosistēmām, novērstu erozijas procesu attīstību, ierobežotu saimniecisko darbību applūstošajās teritorijās, kā arī saglabātu apvidum raksturīgo ainavu.

(2) Minimālie virszemes ūdensobjektu aizsargjoslu platumi tiek noteikti:

1) lauku apvidos (neatkarīgi no zemes kategorijas un īpašuma):

a) Daugavai — ne mazāk kā 500 metrus plata josla katrā krastā, b) Gaujai — no izteces līdz Lejasciemam ne mazāk kā 300 metrus (.....)

i) līdz 10 kilometriem garām ūdenstecēm — ne mazāk kā 10 metrus plata josla katrā krastā,

- Virszemes ūdensobjektu aizsargjoslās papildus šā likuma [35.pantā](#) minētajam tiek noteikti šādi aprobežojumi:

- 5) **10 metrus platā joslā papildus šīs daļas [1.](#), [2.](#), [3.](#), [4.](#) un [4.1 punktā](#) minētajam aizliegts:**

- **c) lietot mēslošanas līdzekļus un ķīmiskos augu aizsardzības līdzekļus,**

- d) ierīkot meliorācijas būves bez saskaņošanas ar reģionālo vides pārvaldi...

Buferjoslas

(LAD skaidrojums)

Buferjoslas tiek uzskatītas par ENP (ekoloģiski nozīmīgas platības), ja:

- tās ir no 2 līdz 6 metriem platas;
 - tās atrodas gar ūdens objektu, kas noteikts saskaņā ar [normatīvajiem aktiem par ūdens saimniecisko iecirkņu klasifikatoru](#) (ŪSIK), ietverot arī piekrastes veģetāciju;
 - uz tām netiek veikta lauksaimnieciskajā ražošanā (kultūraugu audzēšana produktu ieguvei un ražas novākšanai);
 - tās atļauts apļaut vai noganīt ar nosacījumu, ka buferjosla ir atšķirama no blakus esošās lauksaimniecības zemes;
 - tā atrodas uz aramzemes vai blakus aramzemei, un tās garākā mala fiziski saskaras ar saimniecības aramzemes lauka malu;
 - buferjoslu uzskata par blakus esošu aramzemes platībai, ja to vismaz piecus gadus klāj zālaugu segums;
 - buferjoslas aizņemto platību nevar vienlaikus uzskatīt par laukmali un laukmales aizņemto platību - par buferjoslu.
- !** Buferjoslas daļa, kas ietver piekrastes veģetāciju, ir aramzemei blakus esoša buferjoslas daļa, kas netiek iekļauta VPM atbalsttiesīgajā platībā, bet tā tiek skaitīta pie ENP!

Kur atrast ŪSIK? (*melioracija.lv*)

Piemērotākie buferjoslu platumi (V. Jansons 2013)

- Salīdzinot ar slāpekļa savienojumiem, P noplūdes galvenokārt saistās ar **virszemes noteci** un mazāk ar drenu noteci.
- Latvijas apstākļos aizsargjoslu galvenais uzdevums ir aizturēt virszemes noteces nestos augsnes erozijas produktus un samazināt piesārņojumu ar fosfora un slāpekļa savienojumiem.
- Latvijā būtu jāievieš obligātas 2 m neapstrādājamas lauka veģetācijas aizsargjoslas gar visām ūdenstecēm un ūdens tīlpnēm, it īpaši gar meliorācijas sistēmu notekām un grāvjiem, kā arī virszemes noteces uztvērējiem un filtrakām. Šāda 2 m plata (skaitot no nogāzes krants) lauka veģetācijas aizsargjosla var nodrošināt 67% augsnes daļiņu un erozijas produktu aizturi (Lielbritānijas vidējie dati). Šāda josla kalpo, kā „rupjais filtrs” erozijas produktu aizturēšanai.
- Kombinācijā ar 2 m obligāto joslu varētu ieviest ar subsīdijām atbalstāmas lauka veģetācijas aizsargjoslas 10 m platumā

Saskaņā ar Lauku atbalsta dienesta datiem ūdensobjektu kopējais garums, kur lauksaimniekam jāievēro 10 m aizsargjosla, ir 12 200 km. Tas sastāda 9.5 tūkst. ha lauksaimniecībā izmantojamās zemes.

- Latvijas apstākļos nav veikti pētījumi par veģetācijas veida un sastāva ietekmi uz piesārņojuma noplūdes samazināšanu. Neapstrādājamo aizsargjoslu būtu ieteicams apsēt ar 54 daudzgadīgām zālēm, kas salīdzinoši pieticīgas un ar labu ziemcietību.
- No meliorācijas sistēmu ekspluatācijas viedokļa, nebūtu pieļaujama koku, krūmu veģetācija vietās, kur aizsargjoslu šķērso drenu kolektori. Vai arī šķērsojuma vietās jāiebūvē cauruļvads bez perforācijas vai saduru vietām.

Ūdens aizsardzība nākotnes KLP pasākumos (no 2023. -27.)

Eko-shēmas:

- Izlīdzināts saimniecības maksājums
- ZAĻO PLATĪBU KOPUMS – tauriņzieži, zaļmēslojuma augi, zālaugi pasējā, starpkultūras un nektāraugi (bez mēslošanas un AAL);
- Precīzā mēslošana un AAL lietošana augkopībā
- Optimāla augsnes pH līmeņa nodrošināšana – pamatkaļķošana ar tauriņziežu audzēšanu
- Minimālā augsnes apstrāde, tiešā sēja rugainē un rindu apstrāde
- Ilggadīgo zālāju saglabāšanas veicināšana lopkopības saimniecībās

Agrovides pasākumi:

- ZAĻĀS JOSLAS – 8m (+2m) buferjosla gar ŪSIK

Agrovides pasākums –zaļās joslas

- **Aktivitātes mērķis** – veicināt aizsargjoslu izveidi, mazinot barības vielu noplūdi no aramzemes platībām uz ūdenstilpēm, vienlaikus stiprinot ekosistēmu pakalpojumu sniegšanu (bioloģiskā daudzveidība, apputeksnētāji un ainavu elementi), arī erozijas ierobežošanu un C akumulēšanai augsnē.
- **Mērķa platība** – 4 000 ha
- **Indikatīvais finansējums** – 18 764 000 EUR
- **Atbalsta likme** – *par atbilstoša platuma un garuma zaļās joslas izveidi un uzturēšanu*

Teritorija	Likme EUR/ha	Zaļās joslas EUR/4 m	Buferjosla EUR/8m
Latvija	869	0,35	0,70
Papildus atbalsts Īpaši jutīgā teritorija un risku ūdens objektu sateces baseinu teritorijās	+ 173	+ 0,07	+ 0,14

Agrovides pasākums –zaļās joslas

Lauksaimnieka darbība (paaugstinātā saimniekošanas prakse, salīdzinot ar parasto):

1. uzņemas **5 gadu saistības** par konkrētu apjomu (ha) (*atrašanās vietu var mainīt*);
 2. platība ir bez AAL& mēslojuma lietošanas;
 3. platībā nav koku un krūmu dzinumu, kas vecāki par vienu gadu;
 4. platību var smalcināt vai pļaut, nav obligāti jānovāc. Joslas lauku putniem rudenī un ziemā saglabā līdz nākamā gada aramzemes apstrādei;
 5. saistību periodā apgūst **tematiskos kvalifikācijas celšanas kursus** [16] stundas (*pieļaujama dažādu kursu un semināru kombinācija, bet tiem visiem jābūt saistītiem ar integrētām, uz agronomiju balstītām, kultūraugu audzēšanas praksēm/tehnoloģijām.*
- **Kontrole:** LAD pārbauda iesniegtos datus administratīvi un veic kontroles uz vietas.

Pārdomas

- Pašreizējā politiskā situācijā nav reāli samazināt aizsargjoslas platumu zem 10 m
- Vai būs īpašas prasības attiecībā uz citu ūdensteču un ūdenstilpju aizsardzību (piemēram, koplietošanas grāvjiem)?
- Paaugstinātas prasības AAL reģistrācijai kļūst stingrākas – praktiski visiem Latvijā reģistrētiem ķīmiskajiem AAL marķējumā ir norāde: ievērot 10 m aizsargjoslu līdz ūdenstecēm vai tilpnēm.
- Tātad – ievērojot AAL lietošanas noteikumus, 10 m aizsargjoslā audzēt ziemas rapšus, kviešus u.c. kultūraugus nav iespējams.

Ko darīt 10 m aizsargjoslā?

- Riskēt un sēt kultūraugus un kopt atbilstoši izvēlētajai agrotehnikai.
- Sēt aizsargjoslā tādus kultūraugus, kuru izaudzēšana iespējama bez AAL.
- Iekopt zālāju, kuru iesēj, kopj un pļauj laikus, lai var izmantot lopbarībai.
- Iekopt buferjoslu (nesējot mērķtiecīgi izvēlētus augus, ļaujot saaugt tiem augiem, kuri uzvar konkurences cīņā), kuru pēc sezonas sasmalcina, cerot, ka šī josla dabiski noplicināsies un smalcināmā masa kļūs arvien mazāka.

Kā tas izskatās dabā

Jebkura rīcība būs pretrunā kādai no lielajām politikām – SEG samazināšanai, Zaļajam kursam, Biodaudzveidības saglabāšanai un nodrošināšanai – ko lai izvēlas zemes apsaimniekotājs?